

DIECÉZNA ŠKOLA VIERY II.

1. prikázanie

Úvod

Desatoro

26. februára 2000 svätý Ján Pavol II. putoval na Sinaj. Pri tej príležitosti zhrnul význam Desatora: „Dnes s veľkou radosťou a hlbokým dojatím je biskup Ríma pútnikom na vrchu Sinaj, priťahovaný touto svätou horou, ktorá sa vypína ako majestátny pomník toho, čo tu Boh zjavil. Tu zjavil svoje meno! Tu dal svoj Zákon, Desatoro prikázaní zmluvy! [...]

Desatoro prikázaní nie je svojvoľným diktátom tyranského Pána. Bolo napísané do skaly, ale predovšetkým bolo napísané do srdca človeka ako univerzálny morálny zákon platný v každom čase a na každom mieste. Dnes, ako vždy, desať slov zákona ponúka jediný autentický základ pre život jednotlivcov, spoločnosti a národov; dnes, ako vždy, sú jedinou budúcnosťou ľudskej rodiny. Zachraňujú človeka pred deštruktívnou silou egoizmu, pred nenávisťou a klamstvom. Poukazujú na falošné božstvá, ktoré ho redukovujú na otroka: otroka sebalásky, ktorá vedie až k vylúčeniu Boha zo svojho života, otroka dychtivosti po moci a rozkoši, ktorá podkopáva poriadok spravodlivosti a ľudskej dôstojnosti nás a našich blízkych. Ak sa vzdialíme od týchto falošných bôžikov a budeme nasledovať Boha, ktorý oslobodzuje svoj ľud a ostáva stále s ním, vtedy sa ukážeme ako Mojžiš po štyridsiatich dňoch na vrchu, „žiariaci slávou“, rozpalení Božím svetlom!

Zachovávať prikázania znamená byť verný Bohu, ale znamená tiež byť verný nám samým, našej autentickej prirodzenosti a našim najhlbším túžbam. Vietor, ktorý ešte dnes veje zo Sinaja nám pripomína, že Boh túži byť uctený vo svojich stvoreniach a ich raste: Gloria Dei, homo vivens [Slávou Boha je žijúci človek]. V tomto zmysle ten vietor prináša naliehavé pozvanie na dialóg medzi nasledovníkmi veľkých monoteistických náboženstiev v ich službe ľudskej rodine. Našepkáva, že v Bohu môžeme nájsť bod nášho stretnutia: vo všemohúcom a milosrdnom Bohu, Stvoriteľovi vesmíru a Pánovi histórie, ktorý nás bude na konci našej pozemskej existencie súdiť dokonale spravodlivo. [...]

Keď svätý Pavol píše, že sme «zomreli zákonu skrze Kristovo telo» (*Rim 7,4*), nechce povedať, že zákon zo Sinaja je prekonaný. Znamená to, že Desatoro prikázaní dnes počujeme prostredníctvom vyvoleného Syna. Osoba, ktorá bola oslobodená Ježišom Kristom, si je vedomá, že je zviazaná nie navonok množstvom predpisov, ale vnútorne láskou, ktorá sa hlboko zakorenila v jej srdci. Prikázania Desatora sú zákonom slobody: nie slobody nasledovať naše slepé vášne, ale slobody milovať, vybrať si to, čo je dobré v každej situácii, aj keď je to niekedy ťažké urobiť. Neposlúchame neosobný zákon; to, čo sa vyžaduje, je láskavo sa podrobiť Otcovi prostredníctvom Ježiša Krista v Duchu Svätom. Boh tým, že zjavil seba samého na hore a odovzdal svoj zákon, zjavil človeka človeku. Sinaj stojí v centre pravdy o človeku a o jeho osude.“

Prednáška

Ja som Pán, tvoj Boh

„Boh sa dáva poznať tak, že pripomína svoje všemohúce, láskavé a oslobodzujúce konanie v dejinách toho, na ktorého sa obracia.“ (*KKC*, 2084) Izraelskému národu sa dal spoznať prostredníctvom veľkých skutkov (*mirabilia Dei*), ktoré preň vykonal. Preto prvé prikázanie začína slovami: „Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny,

z domu otroctva“ (*Ex* 20, 2). Tak sa mu zjavil ako „Pán“. V spoločensko-náboženskom priestore, kde vládlo mnohobožstvo a kult modiel, sa pravý Boh zjavil ako ten, ktorý existuje. Písmo ho následne nazýva výrazom Pán (gr. *Kyrios*; lat. *Dominus*). To malo viesť k zanechaniu idolatrie a k ostrážitosti nepodľahnúť znova pokušeniu modlárstva.

Preto Boh, keď pripomenul vyvolenému národu, čo urobil pre jeho vyslobodenie, dodáva: (...a preto) „nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobíš si modlu, ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, dolu na zemi alebo vo vode pod zemou! Nebudeš sa im klaňať, ani ich uctievať!“ (*Ex* 20, 3 – 5).

Biblia výslovne potvrdzuje, že Boh je Pán, že on je jediný Boh: „Počuj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný!“ (*Dt* 6, 4). Niet iných Pánov. Robiť si a klaňať sa vymysleným a nejestvujúcim bytiam znamená upadnúť do klamlivého náboženstva. Človek oslobodený od idolatrie sa otvára poznaniu pravého Boha a klania sa mu.

Pán Ježiš povedal diabľovi: „Odíď, satan, lebo je napísané: «Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť»“ (*Mt* 4, 10). *Katechizmus* preto zdôrazňuje: „Prvá výzva a spravodlivá požiadavka Boha je, aby ho človek prijal a aby sa mu klaňal.“ (*KKC*, 2084) Zo spravodlivosti si má človek vyvoliť Boha ako svoje najväčšie dobro. Má sa mu klaňať a prijať jeho lásku, zjednotiť sa s jeho vôľou a obracať sa k nemu so synovskou dôverou. Človek, ktorý to robí, praktizuje čnosť nábožnosti. Medzi skutky čnosti nábožnosti patrí modlitba, obeta, sľuby a prisľúbenia.

Sv. Pavol upozorňuje, že povinnosť klaňať sa pravému Bohu (čiže povinnosť rešpektovať prvé prikázanie) je možné spoznať nielen z Božieho spásonosného pôsobenia v dejinách, ale aj „zo stvorených vecí“ (*Rim* 1, 20). Najvznešenejším zo všetkých pozemských stvorení je človek, ktorého Boh stvoril „pre neporušiteľnosť [a] urobil ho obrazom svojej podoby“ (*Múd* 2, 23). Preto je všetkým ľuďom otvorená prirodzená cesta k poznaniu Boha a k jeho úcte. Z toho dôvodu adresátom prvého prikázania je nielen veriaci človek, ale všetci ľudia, pretože Boh všetkých obdaroval rozumom.

Viera, nádej a láska

Podľa Nového zákona a nauky Cirkvi prvé prikázanie spočíva v praktizovaní troch Božských čností. Prvé prikázanie teda „obsahuje prikázanie viery, nádeje a lásky.“ (*KKC*, 2086) Ak prvá „tvár“ prvého prikázania je zakazujúca (nebudeš mať iných bohov – čiže ide o oslobodenie od idolatrie), druhá „tvár“ je prikazujúca – ide o „slobodu pre Boha“, ktorá sa prejavuje vierou, nádejou a láskou.

Viera je základnou voľbou, na základe ktorej človek uznáva jedinu a absolútnu zvrchovanú vládu Boha a rozhodne sa preňho. Keďže Boh sa zjavil v Ježišovi Kristovi, viera v Boha prechádza cez vieru v Krista. „Veríte v Boha, verte aj vo mňa“ (*Jn* 14, 1) – vyžaduje Pán Ježiš. Viera spočíva v pripútaní sa k Bohu v Kristovi a vo vyznávaní všetkých právd viery, ktoré ohlasuje Cirkev. Vieru, tento veľký Boží dar, máme posilňovať, ochraňovať a odmietať všetko, čo je v rozpore s ňou. Viere odporuje hriech nevery, čiže odmietnutie viery alebo ľahostajnosť voči viere; heréza, čiže odmietnutie niektorých právd viery; apostáza, čiže úplné popretie viery; schizma, čiže odmietnutie podriaďiť sa Rímskemu pápežovi a odlúčenie sa od Katolíckej cirkvi.

Nádej je dôverné očakávanie plnosti života, ktoré nám prisľúbil Kristus. Prijali sme ju v krste. Máme si ju chrániť a posilňovať. Hriechy proti nádeji sú zúfalstvo a opovážlivosť.

Zúfalý človek nič neočakáva od Boha a neotvára sa budúcnosti, ktorú nám otvoril Kristus svojím veľkonočným víťazstvom. Opozíciou je spojená s domýšľavosťou o sebe alebo o Bohu. O sebe, ak si človek myslí, že len vlastnými silami získa spasenie. O Bohu, ak si človek nárokuje, „že dostane Božie odpustenie bez obrátenia a večnú slávu bez zásluhy.“ (KKC, 2092)

Láska je čnosť, ktorú ohlasoval už Starý zákon a ktorú veľmi zdôrazňoval aj sám Pán Ježiš. Láskou sa uskutočňuje prvé prikázanie: „A ty budeš milovať Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou silou“ (Dt 6,5; Lk 10,27). Človek ho má milovať bez výhrad, celým svojím bytím. Hriechmi proti láske k Bohu sú ľahostajnosť, nevďačnosť, vlačnosť, duchovná lenivosť a nenávisť voči Bohu.

Idolatria je náboženskou zvrátenosťou

„Prvé prikázanie zakazuje uctievať iných bohov okrem jediného Pána, ktorý sa zjavil svojmu ľudu.“ (KKC, 2110) Keď Pán Ježiš povedal diablu pri pokúšaní: „Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť“ (Lk 4,8), citoval Starý zákon: „Budeš sa báť Pána, svojho Boha, jemu budeš slúžiť“ (Dt 6,13). Výlučný vzťah s Bohom – jediným Pánom – je pre človeka oslobodzujúcim a privádzajúcim ho k pravde. Človek tak vstupuje do osobnej komunikácie s Bohom, založenej na láske. Tomuto vzťahu sa nič nevyrovná, pretože len Boh je absolútnym, jediným Pánom, ktorý človeka stvoril a udržiava ho v existencii. Preto jedine jemu patrí poklona, vďačnosť, chvála. Jedine jemu sa človek má podriaďovať. „Ľudský život sa zjednocuje (=integruje, zladuje sa vnútorne v sebe, aj vo vzťahu k Bohu) v adorácii jediného Boha.“ (ORIGENES) Naopak, roztriešťa sa v mnohobožstve, ktoré je „pohybom bez cieľa od jedného pána k druhému.“ (PÁPEŽ FRANTIŠEK)

Výlučný vzťah s Bohom je oslobodzujúci aj preto, lebo človek sa nedá spútať žiadnym neexistujúcim tajomným božstvom bez tváre, či už ide o božstvo okultné, animistické alebo panteistické, ani neupadne do rozptyľujúceho citového náboženského modlárstva, ktoré absolutizuje dielo „ľudských rúk“ (Ž 114, 4) a klania sa mu.

Idolatria a ezoterizmus nie sú len fenoménom minulých stáročí a dedičstvom primitívnych národov. Dnes sa pohanstvo vracia či už vo formách tajomných božstiev s nejasnou posvätnosťou nových módnych náboženských trendov, kde božstvo má formu kozmických energií a kult má formu životnej synergie (čo býva spájané aj s rôznymi telesnými cvičeniami). Pohanstvo sa vracia aj zmiešavaním rôznych náboženských prvkov ponúkaných na náboženskom „trhu“, alebo vytváraním nových panteónov a nových idolov (z ľudí a vecí), ktoré sa stávajú predmetom skutočného kultu. To všetko ohrozuje ľudskú dôstojnosť, pretože človek sa takto dáva pod vládu mocností vymyslených ľuďmi.

Sú to prejavy náboženských deviácií v spoločnosti prevažne sekulárnej a agnostickej, ktorá sklzáva od viery k idolatrii až do jej satanistickej úchylky. Karl Barth mal správny postreh, keď povedal: „Keď sa nebo vyprázdni od Boha, zem sa zaplní idolmi.“

Povera, veštenie, mágia a zaklínania, pasca pre dôverčivých ľudí

Katechizmus učí: „Povera je vybočenie kultu, ktorý vzdávame pravému Bohu. Prejavuje sa najmä v modloslužbe, ako aj v rozličných formách veštenia a mágie.“ (KKC, 2138)

Povera je deformáciou náboženského citu a kultu. Je to iracionálny predpoklad, že určité výroky, udalosti a predmety majú v sebe magickú moc alebo ju môžu vyvinúť. Môže sa prejavovať aj v rámci uctievania pravého Boha prostredníctvom skutkov, ktoré túto úctu deformujú. Ide napríklad: o výstredné rituály a isté ľudové náboženské praktiky, ktoré sa nadradia nad liturgiu a modlitbu Cirkvi alebo ju chcú úplne nahradiť; o praktiky, ktoré zneužívajú sviatosti; o skutky, pri ktorých sa všetka dôvera vkladá len do gesta a za hodnotu považuje len samotné jeho uskutočnenie; poverou je aj taká liturgická a sviatostná prax, ktorá pripisuje účinnosť len samotným posvätným rituálom odtrhnutým od osobnej viery a života.

Poveru nachádzame aj mimo uctievania pravého Boha, a to v rôznych formách veštenia a mágie. Predovšetkým ide o veštenie, prostredníctvom ktorého človek chce spoznať budúcnosť a všetko to, čo je mimo dosahu ľudského poznania. Je v ňom skrytá túžba ovládať čas, históriu a ľudí, čo je v protiklade s dôverným odovzdaním sa do Božej prozreteľnosti prostredníctvom čnosti viery a nádeje. Preto je v rozpore s úctou pravému Bohu utiekať sa k horoskopom, astrológii, vešteniu budúcnosti z ruky alebo z niečoho iného, vyvolávanie mŕtvych, vykladanie predtúch a osudov, obracanie sa k médiám, kde je často aj výslovné alebo zahrnuté dovolávanie sa diabla. Tieto praktiky sú hriechne, lebo sa stavajú proti Božej vôli a v konečnom dôsledku vždy škodia človeku.

Formy veštenia, ktoré si vyžadujú komentár:

Kryštalomantia je veštenie pomocou rôznych kryštálov, zrkadiel či čistej vody v pohári.

Geomantia je veštenie pomocou kamienkov, olova, prútikov.

Radioestezičné kyvadlo. Do povery sa upadá, ak sa pomocou kyvadla ide skúmať stav duše, morálna dokonalosť alebo veštiť budúce udalosti, ktoré závisia od slobodnej vôle. Úmysel odhaliť prostredníctvom kyvadla skutočnosti, ktoré závisia od slobody človeka, je nezlučiteľné s rozumom a kresťanskou vierou v Božiu prozreteľnosť.

Prútikárstvo a rádioestézia¹ sú v konečnom dôsledku činnosti, ktoré sú veľmi podobné, pretože odvodzujú svoju účinnosť od citlivosti nejakého človeka na isté magnetické vlnenie, ktoré by malo pomôcť prísť k objavu nejakej skutočnosti, ktorá je bežne pre človeka nevnímateľná. Ohľadom prútikárstva býva zvyčajne upresňované, že sa jedná o prirodzený fenomén, keďže sa jedná o schopnosť nájsť podzemnú vodu. Opierajúc sa o teóriu parížskeho vedca Yvesa Rocarda teoreticky ani nič nebráni predstaviť si zvláštnu citlivosť prútikára na jemné zmeny magnetických polí, pochádzajúcich z geologickej rôznorodosti zeme, ktoré by boli bez jeho vedomia prenášané na prútik či vidlicu. Vďaka aktivite biosenzorov prútikára a jeho citlivosti na podzemné magnetické chvenie, by tento mohol objaviť vodu. Sme však len v rovine hypotézy, ktorá je doposiaľ vedecky neoveriteľná a to i napriek častým svedectvám o úspešnosti tejto činnosti.

Problém nastáva, ak chceme rozmýšľať, ako tieto osoby dokážu nájsť kovy, naftu, schované poklady a pod. Tu zrazu objavujeme, že stojíme pred veštením typickým pre rádioestéziu (kyvadlo). Môžeme sa pýtať, o aké „magnetické vlnenie“ ide, aké prirodzené znamenie by musel používateľ kyvadla dostať, aby bol schopný určiť identitu mŕtvol, dátum smrti, miesto bývania, diagnostikovať chorobu, zvoliť správne lieky či dokonca robiť rozhodnutia ohľadom budúcnosti. Nejde pri vyjavení týchto odpovedí už o cudziu inteligenciu, pred ktorou si treba dávať pozor? Dôležité je tiež pripomenúť, že rádioestéti sú v opozícii voči klasickej medicíne, nazývajú lekárov jednoduchými „mechanikmi“, ktorí nevnímajú duchovno. Oni sa však nazývajú expertami, ktorí bez štúdia medicíny, či iných odborov, prinášajú kvalifikované informácie. Fakt, že kyvadlo je veľmi často používané v ezotericko-okultnom svete, je rovnako dosť jasným indikátorom pôsobenia určitej mimoprirodzenej sily pri tejto činnosti.

Tu je dôležité upozorniť aj na dekrét Kongregácie posvätného oficína z 26. marca 1942, ktorý zakazuje kňazom a rehoľníkom používanie kyvadla na veštenie osobných okolností a udalostí.

Chiromantia (veštenie budúcnosti z ruky), čiže výklad a predpovedanie budúcnosti človeka a jeho dejín na základe čiar na dlani. Je to veľmi staré veštecké „umenie“. Aj tu však treba rozlišovať. Človek je jednota duše a tela, poznávame ho prostredníctvom tváre ako aj rúk (môžeme si spomenúť napríklad na „modliace sa ruky“ do Dürera). Preto nie je poverou snažiť sa dešifrovať charakter človeka z línií rúk, podobne ako je to aj v prípade

¹ SUPREMA SACRA CONGRAGATIO S. OFFICII, *Decretum*, in AAS 34 (1942), s. 148.

MIHELIC, G., *Le terapie energetiche*, Palermo 2017.

DERMINE, F.M., *Carismatici, sensitivi e medium*, Bologna 2015.

rozboru písma. To si samozrejme žiada seriózne poznanie foriem výrazu samotnej ruky. Ruka a kaligrafia sú dôležitými črtami pre praktickú charakterológiu. Avšak pokiaľ ide o budúcnosť, nie je možné vyčítať z ruky a z písma viac, ako to, čo súvisí s charakterom, čo sa dá z neho a z náklonnosti človeka odvodiť. Je teda možné predpokladať, na základe charakteru, isté možnosti pre budúcnosť, ale nie ju stanoviť, pretože charakter necháva miesto pre slobodu. Okrem toho nielen náš charakter ovplyvňuje našu budúcnosť, ale aj prostredie, ktorého viac alebo menej slobodné udalosti zasa pôsobia na nás.

Kartomancia (veštenie z kariet) je jednou s najhrubších foriem veštenia (spolu s veštením z usadeniny kávy, čajových lístkov, krištáľových gúľ atď.). Prenikla do Európy až na začiatku moderných dejín. Zo strany „ľudových“ vykladačov kariet zvyčajne ide skôr o rafinované vykorisťovanie naivnej viery klientov, a nie o poveru spojenú s okultnými silami. V každom prípade však nesú vinu za šírenie povery. Kartomani (podobne ako astrológovia) veľmi ľstivo využívajú charakter a momentálne túžby svojich klientov. Často majú skutočné špiónážne úrady. Okrem toho disponujú koordináčnymi schopnosťami, takže z malých prejavov si dokážu ľahko vytvoriť celý obraz. K úspechu, ktorý dosahujú, veľmi prispieva aj nejasnosť ich temných výrokov. Keď si človek buďuje vzťah s tými, ktorí vykladajú z kariet, a popri tom zanedbáva modlitbu, začína sa vzdŕaľovať od Boha a tým sa odovzdáva do rúk Zlého. Kartám pripisuje schopnosť, ktorú nemajú a týmto spôsobom chce spoznať veci, ktoré pozná iba Boh. Ide o vzdanie sa pravej viery a modlitby, pred ktorou človek uprednostňuje psychologickú závislosť na interpretácii kariet, ktoré vyložil nejaký človek. Niektoré veštice svoje karty prežehnávajú, aby vraj vešteli s Božou pomocou. Tu ide o veľmi vážnu lešť, ktorou veštice balamutia svojich klientov. Veštica nemôže povedať: „Tento dar som dostala od Boha“, lebo tým tvrdí, že Boh si protirečí. Na jednej strane akoby hovoril, že tieto praktiky sú ohavné (o čom svedčia mnohé úryvky z Biblie), a na druhej strane by veštici dával dar, ktorý odmieta a považuje za ohavnosť. Musíme byť veľmi opatrní, aby sme nepodľahli podvodom ľudí, ktorí si myslia, že okultné praktiky dostali od Boha ako dar. V skutočnosti ide o konanie, ktoré je v Božích očiach ohavnosťou.

Sortilégium je predpovedanie budúcnosti náhodným vyťahnutím niečoho na spôsob lósu (metóda obdobná vykladaniu kariet).

Pythonizmus je veštenie pomocou duševne chorých.

Rôzne formy prázdnej povery (videnie budúcnosti v ľudovej povere). Ľud, vo svojej náklonnosti k povere (viac menej pozostatok starého pohanstva), má veľmi jednoduché spôsoby „osvetľovania“ budúcnosti. Medzi ne patrí predovšetkým viera v „prvé stretnutie“ ako predtucha, čo bolo veľmi rozšírené zvlášť u starých románskych národov. Oni prerušovali dôležité štátne záležitosti, ak na ich začiatku alebo v prvej rannej hodine nestretli zviera alebo inú žiadanú predtuchu, ktorá by predpovedala dobrý koniec danej záležitosti. Tacitus hovorí aj o Germánoch, že vo všetkých veciach a na všetkých cestách bola pre nich dôležitá dobrá alebo zlá predzvesť. Je zaujímavé pozorovať ako ten istý živočích (napríklad čierna mačka, straka, vlk a iné) je považovaný v jednej veci za znamenie šťastia a v inej za znak nešťastia.

Zvlášť si zaslúži odsúdenie povera, podľa ktorej stretnutie starého človeka prináša nešťastie.

Prejavom poverčivej náboženskej zvrátenosti je aj mágia. Je to viera v tajomné sily pôsobiace vo vesmíre, ktoré si chce človek podrobiť vo vlastný prospech (biela mágia) alebo na škodu iným (čierna mágia). Praktizovať mágiu ako mágovia a čarodejníci alebo prosba o ich služby je hriechom proti čnosti nábožnosti a proti viere v pravého Boha, a preto je to zakázané. To isté platí aj o zaklínaní a o používaní amuletov a talizmanov. Mágia a zaklínanie oberajú človeka o slobodu Božích detí a podriaďujú jeho svedomie zvráteným náboženským praktikám.

Treba tu spomenúť ešte vyvolávanie duchov, ktoré sa nazýva tiež nekromancia alebo špiritizmus. Pri vyvolávaní duchov ide o pokus prinútiť duše zosnulých pomocou mágie, *aby prezradili budúcnosť* alebo iné skryté veci. Ich sprítomňovanie je takmer vždy neviditeľné a zmyslami nepostrehnuteľné. Kladú sa im nejaké otázky a očakávajú sa od nich odpovede. Pater Amorth tvrdí, že špiritizmus a okultizmus sú dvere dokorán otvorené diablove. Niekedy sa mladí ľudia zúčastňujú takýchto seáns zo žartu. Špiritizmus však nie je možné považovať za hru. Ide o zahrávanie sa s ohňom. Cirkev zakazuje *špiritizmus*, pretože tento sa chce dostať na pole, ktoré sa týka osudu človeka (stavu mŕtvych a našej budúcnosti), čo je vyhradené poznať len Bohu. Zúčastňovať sa na špiritistických sedeniach je ťažkým hriechom. Veriaci človek hľadá a nachádza odpovede na svoje problémy a otázky, ktoré ho ťažia, v Božom slove. Boh sám totiž skutočne prehovoril k ľuďom, a preto hľadanie pravdy v záhrobí bez ohľadu na Boha a jeho slovo (predovšetkým na prvé prikázanie Desatora), spoliehanie sa na

magické prostriedky a na pochybné médiá, to všetko je povera a veľký blud, ktorý je v rozpore s pravdou viery.

Pokúšanie Boha, svätokrádež a simónia

V *Katechizme* čítame: „Prvé Božie prikázanie odsudzuje hlavné hriechy neúcty voči Bohu: pokúšanie Boha slovami alebo skutkami, svätokrádež a svätokupectvo (simóniu).“ (KKC, 2118) Páchaním týchto hriechov človek pohŕda Bohom.

Prvým z týchto hriechov je pokúšanie Boha. „Spočíva v tom, že slovom alebo skutkom sa podrobuje skúške jeho dobrota a jeho všemohúcnosť.“ (KKC, 2119) Človeka spája s Bohom viera, ktorá sa prejavuje láskou plnou nádeje, ktorou sa človek zveruje Bohu. Takýto dôverný vzťah je iný, než nejaký zmluvný pakt, pretože v dôvernom vzťahu nie sú potrebné dôkazy a potvrdenia: v ňom sa jednoducho dôveruje. Ak toto platí o ľudskom vzťahu, o to viac to má platiť vo vzťahu s Bohom. On je absolútny, neomylný, nepreniknuteľný, takže sa vymyká akémukoľvek ľudskému overovaniu. Žiadať ho vydať účty je ťažkým nedostatkom viery a dôvery. Svätý Ján nám pripomína: „Boh je väčší ako naše srdce a vie všetko“ (1Jn 3,20). Veriaci uznáva túto nesmiernosť Božského srdca a dôveruje mu. Nemôže to byť inak. Je si vedomý toho, že „tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré“ (Rim 8,28). Dôležitá tu je bezpodmienečná láska. Pokúšať Boha – „Ak si Boh...“, „Ak si Boží Syn...“ – je diabolské, ako to ukazuje pokúšanie Pána Ježiša (porov. Mt 4,1-6). Na Kalvárii Boží Syn odpovedal tým, ktorí ho pokúšali, tichom: „Zachráň sám seba! Ak si Boží Syn, zostúp z kríža!“ [...] A uveríme v neho“ (Mt 27,40-42). Na pokúšania Boh odpovedá tichom. Viera, tak ako láska, nie je predmetom vyjednávania.

Druhým spomenutým hriechom je svätokrádež. Spočíva „v znesväcovaní sviatostí a iných liturgických úkonov, ako aj osôb, predmetov a miest, ktoré sú zasvätené Bohu, alebo v nedôstojnom zaobchádzaní s nimi.“ (KKC, 2120) Svätosť spomenutým osôb a vecí nevyplýva z nich samotných, ale z Boha, na svätosti ktorého majú tieto osoby a veci účasť.

Ďalším hriechom je simónia, spočívajúca v obchodovaní s duchovnými vecami a s cirkevnými benefíciami. Všetko to, čo je Božie, je len milosť a nedá sa to oceniť peniazmi. Preto nikto sa nemôže stať ich vlastníkom a žiadna chudoba nemôže človeka vylúčiť z ich dobrodení. Iná vec je, že ten, kto požíva ovocie zo služby božích služobníkov, má cítiť povinnosť odmeniť tých, ktorí túto službu vykonávajú a cirkevná autorita môže spresniť tento záväzok.

Úcta svätých obrazov

Katechizmus pripomína: „Uctievanie posvätných obrazov sa zakladá na tajomstve vtelenia Božieho Slova. Nie je v rozpore s prvým prikázáním,“ (KKC, 2141) pretože úcta prejavovaná obrazu patrí tomu, kto je na ňom zobrazený, a nie samotnému obrazu. Uctievanie obrazov je teda odôvodnené až od vtelenia Božieho Syna. Boh sa vtelil do ľudského života, preto ho možno zobrazovať a podobne možno zobrazovať aj iné tajomstvá viery.

Tu treba vysvetliť, prečo *Sväté písmo* pri prvom prikázaní pripojilo spresnenie: „Neurobíš si modlu, ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, dolu na zemi alebo vo vode pod zemou!“ (Ex 20, 4). Spresnenie bolo dané v kontexte idolatrie, ktorou sa vyznačovali náboženstvá tej doby. Prvé prikázanie naproti tomu zdôrazňuje adoráciu jediného transcendentného Boha. Svet a jeho prvky sú jeho dielom, preto ich prevyšuje, „lebo on

Všemohúci je väčší nad svoje diela“ (*Sir* 43, 30). Nič mu nie je rovné, nič sa nemôže postaviť na jeho miesto. Tak svet a jeho prvky sú zbavené posvätnosti – sú desakralizované, keďže nie sú a nemôžu byť Bohom.

Idolatria však vidí božstvo v nejakej veci zo sveta, a preto ju považuje za svätú, robí z nej idol. Idol je božstvo zmaterializované v nejakej veci a v jej zobrazení, napríklad v zlatom teľati, ktorému sa potom klaňajú. Preto zákaz idolatrie zahrňuje zákaz idolov a ich vyobrazovanie. Idolatriu usvedčuje zo lži nielen jedinečnosť Boha, ale aj jeho transcendentnosť.

Kresťanstvo má desakralizovaný pohľad na svet, ktorý potvrdzuje transcendentnosť Boha, jediného svätého, a odmieta považovať stvorené veci za božské. V tomto pohľade každý obraz je jednoducho len ikonou: symbolickým znázornením, a nie božskou vecou. A keďže človek nie je čistým duchom, je tiež telom a má city, potrebuje aj symbolické sprostredkovanie nadprirodzených skutočností.

Ľudská reč o Bohu a božích veciach potrebuje symbol, aby ním vyjadrila transcendentnosť, to, čo je nehmotné a inak nevyjadriteľné. Reč symbolov je veľmi široká a rozšírená. Vyjadruje to, čo prekračuje fyzickú realitu. Kto by si nezachoval obraz dôležitých udalostí a nezarámoval obraz milovaného človeka? Obraz má úlohu pripomínať daného človeka, no určite nie ho sprítomňovať. Na túto úlohu používa Cirkev obrazy a má ich v úcte. Učí, že „kto uctieva obraz, uctieva osobu, ktorá je na ňom namaľovaná“ (Druhý nicejský koncil) a že „úcta, ktorá sa vzdáva posvätným obrazom, je «nábožná úcta», a nie adorácia, ktorá patrí jedine Bohu.“ (KKC, 2132)

Ateizmus a jeho agnostická evolúcia

Katechizmus konštatuje: „Ateizmus je hriech proti prvému prikázaniu, lebo odmieta alebo popiera jestvovanie Boha.“ (KKC, 2140) *Druhý vatikánsky koncil* upozorňuje: „Mnohí naši súčasníci vôbec nechápu alebo výslovne odmietajú toto dôverné a životné spojenie s Bohom, takže ateizmus treba započítať medzi najväčšie skutočnosti našich čias.“ (GS, 19) Jedným z dôvodov masového rozšírenia ateizmu v modernej dobe, čo nemá v histórii obdobu, je to, že moderná doba postavila do stredobodu svojej pozornosti človeka, a to viedlo k vzd'aloňovaniu sa od Boha a nakoniec až k modernému ateizmu. Človek si začal namýšľať, že keď sa odlúči od Boha, získa slobodu.

To sa stalo vierou praktického materializmu, ktorý núti človeka, aby zameral všetku svoju pozornosť a túžby na veci tohto sveta. Prívrženci moderného „ateizmu“ tvrdia, že sloboda človeka spočíva v tom, že si je sám sebe cieľom, jediným tvorcom a správcom svojich dejín.“ (GS, 20) Ateizmus zbavuje človeka duchovnosti a tvrdí, že človek nie je nič iné, len hmota a energia. Tento deformovaný pohľad na človeka vzd'aluje človeka od Boha a stáva sa pôdou pre ateistickú formáciu, ktorá preniká myslenie, kultúru a zvyky.

Tento kultúrny zlom prispel aj k rozvinutiu súčasného agnostického ateizmu. Agnosticizmus je slabšou formou ateizmu, keďže sa odmieta vyjadriť k existencii Boha a vyhlasuje, že je nemožné ju dokázať, ako je aj nemožné ju vyvrátiť. Nie je to agresívny a bojový ateizmus, ktorý bojuje proti Bohu a proti viere. Ani to nie je tragický ateizmus, v ktorom by nebolo miesto pre vykúpenie a nádej. Ale je to ľahostajný ateizmus, ktorý si nevšima Boha, jednoducho ho nezaujima a vôbec si nekladie otázky o zmysle života. Heslom praktického agnosticizmu je: „Ak by aj Boh existoval, nemá to žiaden vplyv na môj život.“ Je

to skeptický ateizmus, ktorý nedôveruje žiadnemu Božiemu zjaveniu a žiadnym známkam prítomnosti Boha. Je to praktický konzumný ateizmus, kde – obrazne povedané – „loď“ je v rukách lodného kuchára a to, čo vysielala megafón, už nie je smer plavby, ale to, čo budeme zajtra jesť“ (Kierkegaard). V každom prípade agnosticizmus je v rozpore s čnosťou nábožnosti.

Ateizmus a agnosticizmus sú hriechmi a zároveň vytvárajú „štruktúry hriechu“, pretože vytvárajú kultúrne podhubie, ktoré je nepriaznivé pre život viery a prispieva aj k oslabeniu života viery u veriacich.

Benedikt XVI. povedal: „Tam, kde je Boh veľký, človek sa neumenšuje, naopak, človek rastie a svet sa rozjasňuje.“ Zodpovednosť za tento hriech môže byť však zmenšená kvôli okolnostiam a úmyslu.

Náboženská sloboda a jej rešpektovanie

Katechizmus učí: „Človek má mať možnosť slobodne vyznávať náboženstvo súkromne i verejne.“ (KKC, 2137) Povinnosť človeka otvoriť sa voči Bohu a vyznávať svoju vieru je princípom a základom práva na náboženskú slobodu. Túto povinnosť nedokáže uskutočniť, ak je mu v tom bránené. Preto má právo, aby mu nebolo bránené slobodne vyznávať vieru a aby mal nevyhnutný „priestor“ na praktizovanie kultu.

Toto právo obhajuje *Druhý vatikánsky koncil* slovami: „Táto sloboda pozostáva v tom, že všetci ľudia musia byť chránení pred donucovaním zo strany jednotlivcov alebo spoločenských skupín a vôbec akejkoľvek ľudskej moci tak, aby v náboženskej oblasti nik nebol nútený konať proti svojmu svedomiu a nikomu sa nebránilo konať v náležitých medziach podľa vlastného svedomia súkromne i verejne, individuálne alebo v spojení s inými.“ (*Dignitatis Humanae*, 2) Nikto teda nesmie druhých ľudí nútiť, aby prijali vieru. Takisto nesmie byť nikto nútený zrieknuť sa viery. Človek sa môže rozhodnúť pre vieru iba v úplnej slobode. Kresťania sú však povolaní, aby slovom a príkladom pomáhali iným ľuďom nájsť cestu k viere.

Koncil spomenutým vyjadrením v žiadnom prípade nepodporuje náboženský indiferentizmus, ktorý stavia všetky náboženstvá na jednu úroveň, z čoho by vyplývalo, že je jedno, aké náboženstvo vyznávam. Benedikt XVI. jasne povedal: „Náboženská sloboda neznamena, že všetky náboženstvá sú si rovné.“ Koncil obhajuje právo na náboženskú slobodu na základe dôstojnosti ľudskej osoby. Tým nehovorí, že všetky náboženstvá majú rovnakú hodnotu. Dôstojnosť ľudskej osoby je obdarená rozumom, ktorý ju otvára k poznaniu pravdy o Bohu a o náboženskej hodnote života. Človek je obdarený slobodnou vôľou, na základe ktorej sa slobodne môže rozhodnúť pre Boha. Brániť tomuto poznaniu a slobodnému rozhodovaniu je útokom na dôstojnosť ľudskej osoby a na jej základné a prvotné právo.

Podmetom práva na náboženskú slobodu je každý človek a každá spoločenská skupina. Zvláštnym spôsobom je podmetom tohto práva politicky ustanovená spoločnosť, ktorá má toto právo uznať vo svojom právnom systéme ako občianske právo. Náboženská sloboda neobsahuje len právo na to, aby sa neprekážalo vo vyznávaní viery, ale aj na to, aby bol človek podporovaný v jeho uplatňovaní, a to nielen vo forme individuálnej a privátnej, ale aj spoločenskej a verejnej, keďže viera má aj rozmer spoločenský, ekleziálny a tiež pre jej kultúrny, spoločenský, ekonomický a politický prínos pre spoločnosť.

Záver

Prvé prikázanie je najdôležitejšie zo všetkých prikázaní a je kľúčom ku všetkým ostatným. Z toho dôvodu ním Desatoro začína. Kto ho verne zachováva, získava istotu z úprimnej viery, posilu z nádeje, radosť z lásky, pokoj z modlitby a z praktizovania Božieho kultu.

Vypracoval: ***Martin Koleják***